

a w przypadku gospodarstwa rodzinnego do użytków rolnych będących częścią składową tego gospodarstwa.

De lege lata normy obszarowe nie zdają się być szczególnie przydatne dla realizacji za ich pośrednictwem celów w zakresie kształtowania struktury agrarnej, jak i praw i obowiązków rolników prowadzących gospodarstwa. Jako zobiektywizowany, liczbowy wyraz tych celów charakteryzują się one sztywną, schematyczną konstrukcją niepodlegającą modyfikacjom mającym na względzie specyfikę miejscową (lub przynajmniej regionalną) funkcjonowania rolników i przynależnych im gospodarstw.

Zastrzeżenia wzbudzać może także nieprzystosowanie norm do aktualnych warunków prowadzenia działalności w rolnictwie. Niekoniecznie przecież działalność ta wykonywana jest w ramach gospodarstw rolnych odpowiadających tak minimalnym, jak i maksymalnym normom obszarowym, z którymi to przepisy łączą traktowanie danego kompleksu majątkowego jako gospodarstwa rolnego lub gospodarstwa rodzinnego, a podmiot działalności rolniczej kwalifikują do kategorii rolników lub rolników indywidualnych. Dostrzegając ukierunkowanie normy minimalnej na zapobieganie nadmiernemu rozdrabnianiu gospodarstw rolnych, trzeba jednocześnie akceptować i umożliwić prowadzenie działalności rolniczej – szczególnie w tzw. działach specjalnych produkcji rolnej – na obszarze mniejszym niż 1 ha gruntów rolnych i być może przyznawać osobom prowadzącym tę działalność status rolnika, co jednak wobec obowiązywania normy obszarowej minimalnej jest niemożliwe. Widząc potrzebę wyodrębnienia spośród ogółu gospodarstw rolnych gospodarstw rodzinnych i uznawania, że osoby prowadzące takie gospodarstwa są rolnikami indywidualnymi, należy przyjąć, że zakwalifikowanie gospodarstwa jednohektarowego (zgodnie z normą minimalną) jako rodzinnego nie będzie w większości przypadków oznaczać, iż zapewnia ono egzystencję typowej rolniczej rodzinie. Jeśli wyrażać – co do zasady – aprobatę dla potrzeby zapobiegania nadmiernej koncentracji gruntów, to jednak w sytuacji, gdy rolnik indywidualny zamierza powiększyć gospodarstwo rodzinne ponad normę maksymalną 300 ha, przez co naraża się na utratę swego statusu, można nabrać przekonania, że zakres ochrony takiego rolnika i jego gospodarstwa jest w związku ze wskazaną normą obszarową zawężony.

Andrzej Powałowski

SUBJECTIVE AND OBJECTIVE ASPECTS OF THE AGRICULTURAL SYSTEM

The dominant entity in agriculture is a natural person defined as a farmer or an individual farmer. A farmer stands out among other business entities because of three basic

---

features, which affect his/her legal status: the subject of activities, the professionalism of functioning in a particular field and the property in the form of a farm, in most cases a family farm, which according to Art. 23 of the Polish Constitution is the basis of the agricultural system of the state. The objective scope of farmers' activities has not been uniformly and unequivocally formally established. An agricultural activity is commonly considered to be a professional activity and a farmer is treated as a representative of a specific profession. A homestead is a comprehensive category of legislative, social and economic nature that form the basis of farmers' professional work. The legislature requires that a homestead should be the base of farmer's activities because only then the activities can be classified as a part of the objective sphere of agriculture and the entity can be recognized as a farmer. According to the provisions concerning the agricultural system the fulfillment of the qualification requirements allows a person to be categorized as a farmer and his/her farm to be recognized as a family farm, under the condition that it does not exceed appropriate territorial standards determined by law.